

**ЗАДАЧИ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК ЗА СЪСТЕЗАНИЕ¹ И ЗА ПРОВЕРКА
НА ПОДГОТОВКАТА НА УЧЕНИЦИТЕ ОТ ТРЕТИ КЛАС
ЗА НАЦИОНАЛНО ВЪНШНО ОЦЕНЯВАНЕ В КРАЯ
НА НАЧАЛЕН ЕТАП НА ОБУЧЕНИЕ**

проф. д.п.н. Галя Христовова
Бургаски свободен университет

**BULGARIAN LANGUAGE TASKS TO HELP 3RD-GRADE-PUPILS
PREPARE FOR COMPETITIONS AND THE NATIONAL EXTERNAL
EVALUATION AT THE END OF PRIMARY SCHOOL**

Prof. D.Sc. Galya Hristozova
Burgas Free University

РЕЗИЮМЕ:

Ключови думи:

ABSTRACT: The language tasks aim to check the linguistic and communicative competence of the pupils at the end of the 3rd grade.

Keywords:

Предложените задачи² целят да проверят лингвистичната и комуникативната компетентност на учениците в края на трети клас. Те са с по-висока степен на трудност, защото са предвидени за състезание, което да мотивира ученици и учители да изпълняват по-сложни задачи. В основата на всички задачи е кратък текст, който е на разположение на всеки ученик.

Обособени са в няколко групи задачи:

- Въпроси върху конкретно – образното съдържание на текста.
- Въпроси, свързани с познания за езика от областта на морфологията – части на речта и морфеми, сродни думи; от областта на синтаксиса – видове изречения; от областта на лексикологията – синоними.
- Задачи за включване на думи в текст чрез избор от посочени.
- Задачи за свързване на прости изречения в сложно.

¹ Задачите бяха използвани в Общинско състезание по български език за трети клас „Език свещен на моите деди“, проведено на 04.05.2019 г. в гр. Бургас. Състезанието е с продължителност 60 минути. Участието в него е по желание.

² Задачите са разработени от автора.

За всяка задача детайлно е посочено колко точки могат да се получат според изпълнението. Има задачи, които „носят“ по 1 точка и други с до 10 точки. Общият брой на точките е 60.

Предоставеният текст е част от разказа на Иван Василев „Чухте ли новината“.

Прочети внимателно текста.

Чухте ли новината

Свраката се разкряка една сутрин из гората. Тя прибяга до зайчето, провикна се пред дупката на лисицата, която спеше, бързо-бързо говореше нещо на кълвача, на гарвана, на синигерчето.

– Чухте ли новината? – викаше тя. – Кокиченцето цъфнало!...

Разтичаха се горските обитатели. Всеки искаше да види първото пролетно цвете. Най-напред се притече зайчето. То помириса бялото звънче на кокичето и кихна три пъти от удоволствие.

– Ех, че хубаво цветенце! – рече то.

Лисицата също дойде. Тя погледна кокиченцето и ѝ стана много драго. После хукна към припека, който беше залян от слънчева светлина. Легна и почна да мечтае. Тя знаеше, че щом се стопли, нивите ще пораснат. През високите треви тя ще стигне чак до селото. А там – кокошки и пилета колкото искаш!...

А синигерчето и други дребни птиченца от радост не можеха да си намерят място. Те подхвъркваха ту на това, ту на онова клонче и пееха.

– Кокиченцето цъфнало!... Чичи-пей! Чичи-пей!... Кокиченцето цъфнало!...

Свраката не се спираше. Тя ходеше из гората, по нивите, по поляните и викаше отдалеч:

– Чухте ли новината? Кокиченцето цъфнало!...

Слънцето се смееше отгоре. То спущаше от небето сладка и животворна топлина и затопляше гората, нивите, зверовете, птиците. Затопляше и цъфналото кокиченце ...

I. Отговори на въпросите, като заградиш с кръгче верния отговор!

1. Къде е била лисицата, когато свраката се е разкрякала?

- а) до храста
- б) зад дървото
- в) в дупката

2. Кой се е притекъл пръв?

- а) зайчето
- б) лисицата
- в) кълвачът

Задачи по български език за състезание и за проверка на подготовката на учениците от трети клас за национално външно оценяване в края на начален етап на обучение

3. Колко пъти е кихнало зайчето?

- а) два пъти
- б) три пъти
- в) пет пъти

4. За какво мечтае лисицата?

- а) за пилета и кокошки
- б) да цъфнат и други цветя
- в) да дойде пролетта

5. Какви са думите *топлина* и *затопляше*?

- а) синоними
- б) съществителни имена
- в) сродни думи

II. Отговори на въпросите!

1. С кое изречение птиците изразяват радостта си?

.....

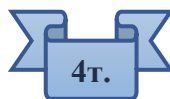
2. Какво по вид е изречението? –

3. Запиши синоним на **разкряка** –

4. Коя дума е употребена в преносно значение в изречението „Слънцето се смееше отгоре и затопляше гората, нивите, зверовете, птиците.“ –

.....

5. Кого затопля слънцето в разказа? Отбележи с √.

гората	√
кокиченцето	
реката	
нивите	
зверовете	
минзухарчето	
птиците	

III. Изпълни задачите!

1. Запиши 4 умалителни съществителни имена от разказа.

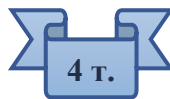
.....

.....

2. Запиши 4 думи с представки от разказа.

.....

3. Провери правописа на думите.

гора –

сладка –

топлина –

4. Запиши по 2 сродни думи на думите

слънчева светлина

.....

5. Какво знаеш за думите от изречението

„През високите треви тя ще стигне чак до селото.“?

Дума	Част на речта	род	число	лице
високите				XXXXXX
треви				XXXXXX
тя		XXXXXX..		
ще стигне		XXXXXX		
селото				XXXXXX.

IV. Прочети внимателно следния текст и избери подходящ глагол от предложените по-долу. Запиши го след числата 1-10.

Слънцето все по-рано **изгриваше**, а топлината му (1) се от ден на ден. (2) се поляните, (3) дрянът. По пътечките (4) буболечки, най-чудни животинки (5) се из тревата. По поляните (6) агънца. Ниско над гората (7) диви гълъби. Тих ветрец (8) и (9) върховете на дърветата. Пролетта (10)

Задачи по български език за състезание и за проверка на подготовката на учениците от трети клас за национално външно оценяване в края на начален етап на обучение

пълзяха, хвърчаха, залюляваше, **изгряваше**, блееха, се усилваше, цъфна, идва, полъхваше, раззелениха се, се показваха

Състави въпросително изречение, в което да има:

- лично местоимение
- глагол
- степенувано прилагателно име
- същ. нарицателно име в мн. число

.....

.....

V. Попълни таблицата! На първата част от изречението, отбелязана с цифри от 1 до 6, съответства втора част, отбелязана с букви от А до Е. Към всяка цифра запиши съответната буква. Изреченията са от разказа.

1. После подхвъркна към нивите	А. ù стана много драго.	1. -Д
2. То помириса бялото звънче на кокичето и	Б. почна да мечтае.	2.-
3. Тя погледна кокиченцето и	В. който беше залян от слънчева светлина.	3.-
4. Легна, изтегна се и	Г. кихна три пъти от удоволствие.	4. -
5. Тя знаеше, че щом се стопли,	Д. дете в крайгорските шубраци се криеше ято яребици.	5. -
6. После хукна към припека,	Е. нивите ще пораснат.	6.-

ОТГОВОРИ, КРИТЕРИИ, ПОКАЗАТЕЛИ

I. 1 - в, 2 - а, 3 - б, 4 - а, 5 – в

1 точка за верен отговор на всеки въпрос

0 точки за грешен отговор

0 точки за липса на отговор

II. Отговори на въпросите!

1. С кое изречение птиците изразяват радостта си?
Кокиченцето цъфнало!
2. Какво по вид е изречението? – възклицателно
3. Запиши синоним на **разкряка** – развика, разкряска, кресна,
4. Коя дума е употребена в преносно значение в изречението „Слънцето се смееше отгоре и затопляше гората, нивите, зверовете, птиците.“ – смееше.

1 точка за верен отговор на всеки въпрос
0 точки за грешен отговор
0 точки за липса на отговор

5. Кого затопля слънцето в разказа? Отбележи с √.

гората	√	точки
кокиченцето	√	1
реката		1
нивите	√	1
зверовете	√	1
минзухарчето		1
птиците	√	1

Думите са 6. Четири трябва да бъдат отбелязани със знака √, две не трябва да са отбелязани. Всяко вярно изпълнение носи точка. Общо 6 точки.

III. Изпълни задачите!

1. Умалителните съществителни имена в текста са: – зайчето, синигерчето, кокиченцето, звънче, цветенце, птиченца, клонче.

По 1 точка за всяко вярно умалително съществително име. Общо 4 точки. Ако са повече записаните думи, дори да са верни – пак максимално 4 точки. Умишлено няма оставено място за повече от 4 думи.

2. Запиши 4 думи с представки от разказа.

Думите с представки в текста са: разкряка, прибяга, провикна, разтичаха, притече, помириса, удоволствие, погледна, припека, залян, стопли, пораснат, намерят, подхвъркваха, отдалеч, отгоре, спущаще, затопляше.

По 1 точка за всяка вярна дума с представка. Общо 4 точки. Ако са повече записаните думи, дори да са верни – пак максимално 4 точки.

3. Правописът на думите може да се провери чрез сродни думи, а при прилагателното име „сладък“ и с форми на думата.

гора – горски и всички форми – горска, горско, горска и т.н.
сладка – сладък, сладост, сладолед, сладур, подслади
топлина – топъл, топли, стопли

За всяка вярно проверена дума – по 1 т., независимо от това с колко сродни думи е проверена.

4. Сродните думи са:

слънчева – слънце, слънчоглед, слънчогледов, слънчобран, слънцезащитен, слънчасам
светлина – светъл, свети, освети, светна, светлее, светкавица, светлоок, светлокос, светлорус, светложълт и др.

Важно – по две сродни думи за всяка от думите. Ако имат една сродна дума на **слънце**, а пет на **светлина** – даваме 1 точка за първата дума и 2 точки за втората.

5. Таблицата трябва да бъде попълнена така:

Дума	Част на речта	род	число	лице
високите	прилагателно име	ж.р.	мн.ч.	XXXXXX
треви	съществително име	ж.р.	мн.ч.	XXXXXX ..
тя	лично местоимение	XXXXXX	ед.ч.	3 л.
ще стигне	глагол	XXXXXX	ед.ч.	3л.
селото	съществително име	ср.р.	ед.ч.	XXXXXX

Ако определят думите само като част на речта – по 1 точка за дума, ако определят правилно и категориите – род, число, лице – по още 1 точка за дума. Максимален брой точки за дума – 2. Умишлено са застриховани местата, които не се попълват.

IV. Така трябва да бъде попълнен текстът.

Слънцето все по-рано изгряваше, а топлината му се (1) усилваше от ден на ден. (2) Раззелениха се поляните, (3) цъфна дрянът. По пътеките (4) пълзяха буболечки, най-чудни животинки (5) се показваха из тревата. По поляните (6) блееха агънца. Ниско над гората (7) хвърчаха диви гълъби. Тих ветрец (8) полъхваше и (9) залюляваше върховете на дърветата. Пролетта (10) идва.

По 1 точка за всеки правилно поставен глагол. Ако липсва глагол или е поставен грешно – 0 точки.

Пример за въпросително изречение, отговарящо на изискванията:

Ти ще гледаш ли най-новите филми? Вие видяхте ли по-шарените топки?

1 точка за въпросително изречение.

По 1 точка за точно включване на частите на речта с изискваните категории – 4 точки.

Общо 5 точки.

V. Таблицата трябва да бъде попълнена така:

1. - Д
2. - Г
3. - А
4. - Б
5. - Е
6. - В

По 1 точка за всяка правилна връзка. Ако липсва буква или е грешна – 0 точки.

Задачи по български език за състезание и за проверка на подготовката на учениците от трети клас за национално външно оценяване в края на начален етап на обучение

Максималният брой точки, който може да се събере, е 60 точки. При проведеното състезание най-високият постигнат резултат е 59 точки.

С предложените задачи може да се провери не само лингвистичната компетентност, умението за четене с разбиране, но и да се открият ученици с изразен интерес към българския език и с дарба да решават нетрадиционни задачи.

Състезателният характер, класирането, награждаването допълнително мотивира учениците, учителите и родителите да се включат в подобна инициатива.